

Boekbesprekingen

T. Hirai, O. Tanaka, T. Ishijima. *Treatment dentures for edentulous prosthodontic patients. Dental technique series 6.* 43 bl., 90 afb. St. Louis: Ishiyaku EuroAmerica Inc., 1995. Prijs \$ 30.00. ISBN 1 56386 033 3.

In vele boeken over aspecten van de behandeling van patiënten met een gebitsprothese die door Japanners zijn geschreven, wordt de nodige aandacht besteed aan een zorgvuldige overgang van de oude naar de nieuwe prothese. Soms wordt de oude prothese als individuele lepel gebruikt; soms wordt de gehele vorm ervan zorgvuldig in de nieuwe overgebracht.

Het onderhavige boek introduceert in dat kader de zogenaamde 'behandelingsprothese'. Daarmee wordt een prothese bedoeld die een specifieke functie vervult bij het verbeteren van de orale condities voor de nieuwe prothese. Vaak, zo schrijven de auteurs, zijn deze in de oude situatie van dien aard, dat daarin eerst verbeteringen moeten worden aangebracht voordat met een nieuwe prothese kan worden aangevangen. Te denken valt daarbij aan een slechte pasvorm van de prothese, hetgeen ontsteking van de mucosa geeft, aan randen die fibromen veroorzaken, of aan een langdurige verstoring van de weefsels in het kaakgewricht tengevolge van een slechte occlusie en articulatie. In die situaties is een behandeling sprothese geïndiceerd.

In enkele hoofdstukken – het boek telt slechts 43 pagina's – worden de diverse mogelijkheden besproken, zoals aanpassing van de bestaande prothese, dupliceren van de oude prothese en de vervaardiging van een zogenaamde 'diagnostische prothese'. Degene die het begrip 'voorspelbaar behandelen' hoog in zijn vaandel heeft staan, kan ik dit boek aanraden. Het brengt de lezer op ideeën waar deze tot nu toe mogelijk nog niet op was gekomen.

M.A.J. van Waas, Bunnik

R.H. Schönfeld. *Das Prüfungswissen der Zahnarthelferin. Fachkunde und Prüfungsfragen. 9e, geheel herziene druk.* 219 bl., 331 afb. Hannover: Schlütersche, 1995. Prijs DM 34,00. ISBN 3 87706 421 3.

Dit boek is voor een aantal onderwerpen vergelijkbaar met het onlangs (augustus 1995, bl. 324) in dit tijdschrift besproken boek van Van Susante over assisteren bij tandheelkundige behandelingen. Deze tandheelkundige onderwerpen beslaan de bladzijden 100 tot en met 215 van het boek van Schönfeld.

Daaraan gaat een bespreking vooraf van wat Duitse tandartsassistenten moeten weten over anatomie, fysiologie en pathologie van het menselijk lichaam en het hoofd-halsgebied in het bijzonder. Deze bespreking wordt aangevuld met voorbeelden van examenvragen. Het boek wordt afgesloten met voorbeelden van recepten en ingevulde formulieren voor het declareren van behandelingen bij de Duitse Krankenkasse.

Het boek lijkt vooral interessant voor tandartsen die overwegen in Duitsland te praktiseren of daar reeds werkzaam zijn.

A.S.H. Duinkerke, Elst

S.R. Porter, C. Scully, red. *Oral health care for those with HIV infection and other special needs.* 221 bl. Northwood: Science Reviews Ltd., 1995. Prijs £ 35.00/\$ 66.60. ISBN 0 905927 64 8.

Het voorliggende boek geeft een indrukwekkend overzicht van tand- en mondzorg bij zeer uiteenlopende patiëntencategorieën. Zoals uit de titel blijkt, is een belangrijk deel van de tekst gewijd aan de met HIV geïnfecteerde patiënt. Er is echter ook ruim aandacht voor andere aandoeningen, zoals hepatitis (A tot en met E), bloedings- en stollingsstoornissen, en de patiënt met leukemie. Daarnaast is een van de hoofdstukken gewijd aan de preventie van endocarditis. Tevens wordt ingegaan op de tandheelkundige aspecten bij patiënten met suikerziekte, nierziekten en neurologische en psychiatrische stoornissen. Een apart hoofdstuk is gewijd aan 'de oudere patiënt'. Het afsluitende hoofdstuk richt zich op tandheelkundige zorg bij visueel gehandicapten.

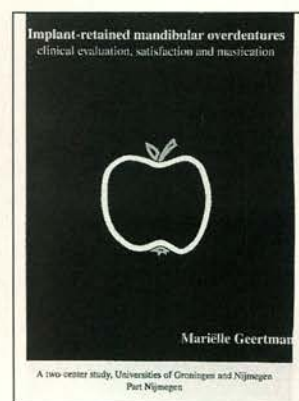
Het boek is overzichtelijk van structuur en goed leesbaar voor de algemeen-practicus. Vooral voor de collegae tandartsen die zich met de zorg van bijzondere patiëntengroepen bezighouden, moet het bestuderen van dit boek een stimulerende ervaring zijn. Voor de meer wetenschappelijk geïnteresseerden en de universitaire docenten zijn er talloze, merendeels recente literatuurverwijzingen. Er is een beperkt aantal zwart-wit illustraties opgenomen. De tabellen en schema's zijn zeer overzichtelijk.

I. van der Waal, Amsterdam

M.E. Geertman. *Implant-retained mandibular overdentures; clinical evaluation, satisfaction and mastication.* 172 bl. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1995. Academisch proefschrift. ISBN 90 9008675 7.

Hoewel bekend is dat een behandeling met implantaten in combinatie met een overkappingsprothese een effectieve en doelmatige behandeling kan zijn voor patiënten met extreme gebitsprotheseproblemen, is over de precieze meerwaarde van deze behandeling boven het vervaardigen van een nieuwe, optimale gebitsprothese weinig bekend.

Door de Katholieke Universiteit Nijmegen en de Rijksuniversiteit Groningen werd een gezamenlijke prospectieve studie opgezet en uitgevoerd naar het functioneren van overkappingsprothesen op implantaten in vergelijking tot conventionele gebitsprothesen. Er werden drie implantaatsystemen gebruikt, namelijk het IMZ-implantaat, het Brånemark-implantaat en het transmandibulair implantaat volgens Bosker. Aan de patiënten werd een willekeurige behandeling toegekend, om groepen te krijgen die qua patiëntkarakteristieken zo vergelijkbaar mogelijk zouden zijn. De drie implantaatsystemen werden na één jaar klinisch vergeleken bij een groep van 88 patiënten. Tijdens de inhelingsperiode gingen één IMZ-implantaat en één Brånemark-implantaat verloren. Na belasting moest een transmandibulair implantaat worden verwijderd. Er waren geen relevante verschillen tussen de drie systemen voor wat betreft de meeste klinische en radiologische parameters na één jaar.

Aan de hand van de bevindingen in deze studie kan geconcludeerd worden dat, na de relatief korte observatieperiode van één jaar, alle drie de implantaatsystemen goed voldoen. Het functioneren van patiënten met een overkappingsprothese op implantaten in vergelijking tot patiënten met een conventionele prothese bleek zowel objectief als subjectief superieur.

De tandarts die met een patiënt met gebitsprothese problemen wordt geconfronteerd, vindt in dit proefschrift dan ook voldoende gefundeerde argumenten en overwegingen om de indicatie voor implantaten in zijn scala van behandelingsmogelijkheden op te nemen.

M.S. Cune, Maarsse

J.D. Manson, B.M. Eley. *Outline of periodontics*. 3e druk. 305 bl., geïll. Oxford: Wright/Butterworth-Heinemann Ltd., 1995. Prijs £ 22.50. ISBN 07236 1018 5.

De eerste editie van dit boek dateert van 1983 en werd samengesteld voor studenten met een beperkte basiskennis van de parodontologie. Door aanpassingen en uitbreidingen werd gepoogd het boek geschikt te maken als leerboek en naslagwerk voor studenten en algemeen-practici.

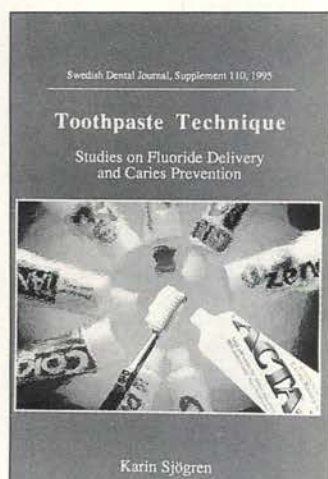
In het boek wordt zeer beknopt een overzicht gegeven van de parodontologie. Gezien het beperkte aantal pagina's kunnen de diverse onderwerpen slechts summier worden behandeld. Dit laatste geldt ook voor het beperkte aantal verduidelijkende afbeeldingen en tekeningen.

In 27 korte hoofdstukken wordt de informatie aangeboden, telkens afgesloten met een literatuurlijst. Zeker niet alle onderdelen zijn sinds de eerste uitgave herzien. De onderwerpen worden op een logische, traditionele volgorde behandeld.

Als studieboek voor studenten en voor tandartsen die geïnteresseerd zijn in de parodontologie, biedt het boek te weinig informatie. Voor geïnteresseerden in de parodontologie zijn betere alternatieven voor handen om hun kennis van de parodontologie uit te breiden.

R.W.R. Steures, Tilburg

K. Sjögren. *Toothpaste technique. Studies on fluoride delivery and caries prevention*. 85 bl., geïll. Göteborg: Göteborg University, 1995. Academisch proefschrift. ISBN 91 628 1615 2. ISSN 0348 6672. Swed Dent J 1995; suppl. 110.

Onderzoek in het recente verleden heeft de grote betekenis van het lokale effect van fluoride tijdens de remineralisatie duidelijk gemaakt. Teneinde zoveel mogelijk van dit lokale effect te kunnen profiteren, zou fluoride na gebruik lang in de mond moeten achterblijven. Huidig onderzoek wordt gericht op factoren die het achterblijven van fluoride in de mond bevorderen. Enerzijds wordt dit geprobeerd door toevoegingen aan tandpasta's en spoelmiddelen, maar een andere invalshoek is het

beperken van het (schoon)spoelen van de mond na fluoride-

gebruik. Karin Sjögren maakte dit tot onderwerp van haar proefschrift.

In een van de deelonderzoeken werden verschillende naspoelprocedures met elkaar vergeleken. Ongeveer 40% van de tandpasta bleef achter als alleen maar werd uitgespuugd. Spoelde men één keer met water, dan bleef ongeveer 16% achter. Na het spoelen met een fluoride-oplossing (0,05% NaF) bleef dezelfde hoeveelheid achter als na het poetsen met een normale 0,15%-F-tandpasta. Spoelen met fluoride na het poetsen verhoogde de retentie. Als fluoride niet wordt uitgespoeld of uitgespuugd, kan een grotere hoeveelheid in het bloed terecht komen. Wanneer alleen maar werd uitgespuugd, was de hoeveelheid fluoride in het bloed ongeveer 24% van de hoeveelheid wanneer alle tandpasta zou zijn ingeslikt.

In een ander deelonderzoek werd het effect op cariës bestudeerd. Proefpersonen droegen tijdelijk stukjes glazuur en dentine in hun partiële prothese. Ze moesten tweemaal per dag hun tanden poetsen en vervolgens de tandpastaslurrie met een slokje water één minuut door de mond spoelen en daarna uitspugen, of hun tanden poetsen en daarna drie of vier keer krachtig spoelen. Onder condities van remineralisatie werd geen verschil tussen de twee procedures gevonden, maar onder condities van demineralisatie remde het eerste regime de progressie. Er werd dan ruim driemaal zoveel fluoride in de tandplaque aangetroffen.

De gegevens van dit proefschrift zouden mijns inziens aanleiding moeten zijn tot een verandering van de poetsinstructie zoals die doorgaans wordt gegeven.

C. van Loveren, Utrecht

J.K. Williams, K.G. Isaacson, P.A. Cook, A.R. Thom. *Fixed orthodontic appliances. Principles and practice*. 143 bl., geïll. Oxford: Wright/Butterworth-Heinemann Ltd., 1995. Prijs £ 35.00. ISBN 0 7236 1001 0.

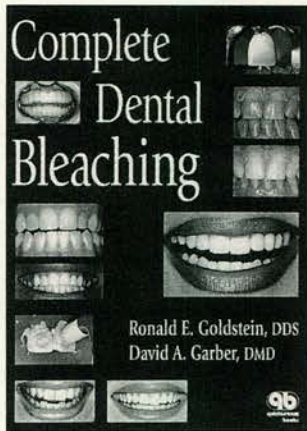
Dit boek behandelt de basisprincipes van de toepassing van vaste apparatuur. Diagnostiek en indicatiestelling komen niet aan de orde. De volgorde van de hoofdstukken komt overeen met de volgorde van handelen in de klinische situatie. Naast hoofdstukken zoals die in een dergelijk boek te verwachten zijn over typen brackets, draden, bracketpositionering en boogvorm, wordt in drie hoofdstukken uitgebreid ingegaan op principes van verankering, opbouw van verankering en verankeringsverlies bij het gebruik van vaste apparatuur. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de positie van de hoektanden en het effect hiervan op de positie van de overige gebits-elementen bij het gebruik van brackets met ingebouwde angulatie en torque. Verder komt het onder controle houden van de diepte van de beet aan de orde.

De meerwaarde van het boek zit vooral in de hierboven met name genoemde hoofdstukken. Deze dragen bij aan een beter begrip van de mechanische principes en daarmee ook van de ongewenste neveneffecten. Het boek is niet bedoeld als een doe-het-zelfgids in de vaste apparatuur. Zoals de auteurs zelf in het voorwoord aangeven, is het hun bedoeling inzicht te verschaffen in de basisprincipes van vaste apparatuur. Verdere preklinische en klinische training is nodig voor deze kennis veilig in de praktijk kan worden gebracht.

Het boek is geschikt als eerste kennismaking met vaste apparatuur voor junior specialisten in opleiding tot orthodontist, voor orthodontisch geïnteresseerde algemeen-practici en voor studenten die keuze-onderwijs orthodontie volgen.

A.M. Kuijpers-Jagtman, Nijmegen

R.E. Goldstein, D.A. Garber. Complete dental bleaching. 165 bl., geïll. Chicago: Quintessence Publishing Co. Ltd., 1995. Prijs DM 148,00/\$ 68.00. ISBN 0 86715 290 7.

Dit boek is een volledig herschreven vervolg op het in 1987 verschenen Bleaching teeth. De auteurs uit 1987 hebben ervoor gekozen meer te redigeren dan toen, zodat Frysh, Heymann, Haywood, Steiner en West drie van de zeven hoofdstukken hebben geschreven. Dit maakt dat het boek krachtiger, helderder en wetenschappelijker is geschreven dan het vorige handboek.

Na een inleiding over de historische ontwikkeling en de plaats van het bleken binnen de restauratieve tandheelkunde,

komen de volgende onderwerpen aan bod: chemische reacties, diagnostiek en behandlingsplanning, vitaal bleken in de praktijk ('in office') en thuis ('night guard') en avitaal bleken. Elk hoofdstuk is systematisch opgezet en behandelt de procedures stap voor stap.

Na de proloog wordt het boek besloten met een heldere epilooop over het incorporeren van bleken in een totaalplan dat verschillende disciplines omvat en waarbij de behandeling wordt uitgevoerd door diverse specialisten. Zo worden voorbeelden getoond van behandelingen in combinatie met parodontologie (recessies), conserverende behandelingen met composiet, restauratieve behandelingen met porseleinen veneers, kronen, orthodontie en orthognathische chirurgie, cosmetische tandheelkunde en plastische chirurgie.

De vele illustraties zijn van een hoog gehalte, voor studenten stimulerend om met de studie door te gaan en voor de wat langer afgestudeerden prikkelend genoeg om nog wat langer door te gaan met praktiseren.

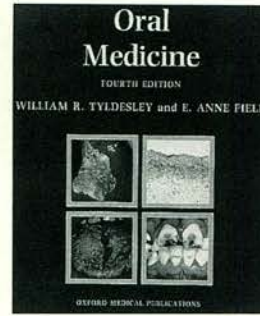
A.W.J. van Pelt, Groningen

W.R. Tyldesley, E.A. Field. Orale medicine. 4e druk. 167 bl., geïll. Oxford: Oxford University Press, 1995. Prijs £ 29.50. ISBN 0 19 262625 6.

Wanneer een leerboek, zoals het onderhavige, een vierde druk beleeft, mag bijna van een 'klassieker' worden gesproken. Hoewel de kleurige omslag wellicht suggereert, dat het hier primair een kleurenatlas betreft, geven de auteurs in de inleiding zelf aan dat dat nadrukkelijk niet is beoogd. Het gaat vooral om tekstuele informatie, waarbij de overigens fraaie kleurenafbeldingen slechts van secundair belang zijn.

Wat is nu precies 'Oral medicine'? De auteurs doen in het voorwoord een poging deze vraag te beantwoorden: 'Oral medicine is generally understood as being the study and non-surgical treatment of diseases affecting the oral tissues, especially the oral mucus membrane, but also other associated tissues and structures such as the salivary glands, bone, and the facial tissues.' In het voorliggende boek richten de auteurs zich voornamelijk op afwijkingen van het mondslijmvlies.

Na inleidende hoofdstukken over de basale aspecten van tandvlees en mondslijmvlies en de betekenis van diverse diagnostische onderzoeken en behandelmogelijkheden, wordt ingegaan op ontstekingen van het mondslijmvlies. Aparte hoofdstukken zijn gewijd aan aften, zwellingen van de

lippen en de tong, speeksel en speekselklieren, witte slijmvliesafwijkingen, huidafwijkingen, bloedafwijkingen, pijn in en rond de mond en, als laatste, afwijkingen van de gebitselementen en het kaakbot. De tekst is goed gestructureerd, hetgeen de bestudering van het boek bijzonder ten goede komt.

De in Oral medicine behandelde leerstof is, zij het verspreid over een aantal vakgebieden, thans vrijwel geheel opgenomen in het curriculum van de studenten tandheelkunde in Nederland. Het boek kan dan ook vooral worden aanbevolen als studieboek en naslagwerk voor de afgestudeerde tandarts.

I. van der Waal, Amsterdam

G.A. Zielhuis, P.H.J.M. Heydendaal, J.C. Maltha, P.L.C.M. van Riel. Handleiding medisch-wetenschappelijk onderzoek. 161 bl. Utrecht: Wetenschappelijke uitgeverij Bunge BV, 1995. Prijs f 42,50. ISBN 90 6348 418 6.

Deze handleiding is goed leesbaar en gaat in op vrijwel alle aspecten van het medisch-wetenschappelijk onderzoek. Het boek is geschreven voor mensen die actief betrokken zijn bij de uitvoering van onderzoek, maar het is ook interessant voor tandartsen met belangstelling voor de achtergronden van tandheelkundig onderzoek.

Uitgaande van de drie belangrijkste medische onderzoeks-onderwerpen diagnose, prognose en etiognose, worden onderzoeksproblemen beschreven en de fasen van onderzoek besproken. Daarna wordt ingegaan op de mogelijke vormen van onderzoek bij de verschillende onderzoeksvragen. Een hoofdstuk is gewijd aan het belang en gebruik van de literatuur, de bepaling van de steekproefomvang, de keuze van de meetinstrumenten en het beheer en de analyse van de gegevens. Ook ethische aspecten worden besproken. Een drietal hoofdstukken gaan over de praktische zaken: het indienen van een onderzoeksvoorstel, het publiceren en organisatie en financiering.

Door de veelzijdigheid van de problemen die zich aandienen bij medisch onderzoek, is onderzoeksmethodologie een moeilijk vak. Deze handleiding weet daarin een goede ordening aan te brengen, zonder te diep op details in te gaan. Door een groot aantal voorbeelden kan de lezer zich een goed beeld scheppen van wat er schuil gaat achter de abstracte begrippen in de medische onderzoeksmethodologie.

M.A. van 't Hof, Nijmegen

A.F. Käyser, N.H.J. Creugers, P.J.J.M. Plasmans, N. Postema, P.A. Snoek. Kroon- en brugwerk. Uitgangspunten bij de diagnostiek van het gemutileerde gebit en de behandeling ervan met vaste voorzieningen. 376 bl., geïll. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1995. Prijs f 270,00. ISBN 90 313 1685 7.

Wanneer dit boek naast de vorige uitgave uit 1980 wordt gelegd, is duidelijk te zien in de (nu rijkelijk aanwezige) kleurenafbeldingen en de volledig herschreven tekst (met veel recente literatuurverwijzingen) hoeveel er op het gebied van kroon- en brugwerk is veranderd. Dit heeft geleid tot een veranderde titel, uitbreiding van het aantal auteurs van drie naar

vijf en een toename van het aantal pagina's van 290 naar 376. Zelfs de naam van de uitgever is in de tussenliggende jaren al twee keer veranderd.

Hoewel de titels van een aantal hoofdstukken en een groot aantal schematische tekeningen nog duidelijk zijn te herkennen, is nu gekozen voor een indeling van het boek in vier hoofddelen: algemene informatie (over alles wat aan de restauratieve fase vooraf gaat: 126 bl.), restauratieve procedures (168 bl.), specifieke toepassingen (frontrestauraties en esthetiek en traumata van incisieven: 23 bl.) en levensduur en onderhoud (27 bl.).

Het aantrekkelijke van het boek is dat niet alleen het 'klasieke' kroon- en brugwerk wordt besproken; ook de adhesief bevestigde bruggen en vaste voorzieningen op implantaten zijn opgenomen. De aandacht voor het vereenvoudigen van het behandelplan (denk aan de verkorte tandboog) en het daardoor betaalbaar worden van de voorgestelde behandeling voor de patiënt, is gebleven. De UDA-brug heeft daardoor een plaats kunnen krijgen in het boek. Ook de partiële afdruk bij het vervaardigen van een driedelige brug wordt nog steeds beschreven.

Wanneer de kleurenfoto's worden bekeken, is de hoeveelheid zichtbaar metaal opmerkelijk. Dit geldt temeer daar tandartsen in de Verenigde Staten door de patiënt aansprakelijk kunnen worden gesteld als een (nagenoeg) volledig tandkleurige restauratie niet uitdrukkelijk is voorgesteld.

De tandheelkundige professie mag zich gelukkig prijzen dat er weer een boek is verschenen waarin de huidige stand van de wetenschap overzichtelijk bijeen is gebracht. Dit geeft gelegenheid de eigen inzichten en behandelingsstrategieën te toetsen aan de normen die op dit moment in de opleiding tot tandarts gelden. Daarom verdient het boek niet alleen aanschaf, maar ook grondige bestudering.

A.S.H. Duinkerke, Elst

B. Thilander, O. Rönning, red. Introduction to orthodontics. 2e druk. 256 bl., geïll. Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1995. Prijs ZKK 550,00. ISBN 91 7205 000 4.

Dit is de tweede, geheel gewijzigde en bijgewerkte versie van het overbekende Scandinavische tekstboek. Het omvat elf hoofdstukken, die ieder voor rekening komen van een of meerdere experts op het betreffende gebied. Alle onderwerpen, die in een klassiek orthodontisch tekstboek verwacht mogen worden, komen aan de orde: gelaatsgroei, gebitsontwikkeling, ontwikkeling van de occlusie, classificatie en etiologie van malocclusies, diagnostiek, behandeling van skelettale en dentale afwijkingen, biomechanica, weefselreacties, iatrogene effecten, orthodontische behandeling van volwassenen en craniofaciale afwijkingen.

De auteurs zijn er wonderwel in geslaagd binnen een beperkt aantal pagina's een helder overzicht te geven van de orthodontische basiskennis. Het boek is prettig leesbaar en bevat een groot aantal duidelijke zwart-wit illustraties. Studenten tandheelkunde en tandartsen die hun orthodontische kennis willen opfrissen, zullen dit boek zeker kunnen waarderen.

A.M. Kuijpers-Jagtman, Nijmegen

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader in één van de volgende afleveringen worden besproken.

1. J.L. Ferracane. Materials in dentistry. Principles and applications.

360 bl., geïll. Philadelphia: J.B. Lippincott Company, 1995. Prijs £ 26.00. ISBN 0 397 54955 5.

2. W.A.M. van der Kwast, C.E.L. Carels, A.W. Carlée et al, red. Het tandheelkundig jaar 1996. 256 bl., geïll. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1996. Prijs f 127,00. ISBN 90 313 1982 1.

3. O. Fejerskov, J. Ekstrand, B.A. Burt, red. Fluoride in dentistry. 2e druk. 363 bl., geïll. Kopenhagen: Munksgaard, 1996. Prijs DKK 480,00. ISBN 87 16 11282 2.

4. I. van der Waal, W.A.M. van der Kwast, J.E. van der Wal. Pathologie van de mondholte. Klinische, röntgenologische, histopathologische en therapeutische aspecten van de meest voorkomende aandoeningen in de mond. 3e herziene druk. 371 bl., geïll. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1996. Prijs f 117,50. ISBN 90 313 1999 6.

5. F.C.C. Teunissen. Schadelijke mondgewoonten. Logopedische en tandheelkundige aspecten. 95 bl., geïll. Leuven/Amersfoort: Acco, 1995. Prijs f 35,00. ISBN 90 334 3347 8.

6. M.E.J. Curzon, J.F. Roberts, D.B. Kennedy. Kennedy's paediatric operative dentistry. 4e druk. 197 bl., geïll. Oxford: Wright/Butterworth-Heinemann Ltd., 1996. Prijs £ 29.50. ISBN 0 7236 1016 9.

7. J. Roeters, H. de Kloet. Kosmetische tandheelkunde met composiet. 2e druk. 206 bl., geïll. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1995. Prijs f 155,00. ISBN 90 313 1981 3.